

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора, завідувачки кафедри іншомовної освіти і міжкультурної
комунікації Хмельницького національного університету
БІДЮК НАТАЛІ МИХАЙЛІВНИ про дисертаційне дослідження
**ПИЛЯВЕЦЬ МАРИНИ СТЕПАНІВНИ «ПІДГОТОВКА
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ЦЕНТРАХ БУДІВЕЛЬНОГО
ПРОФІЛЮ У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНА»,**
представленого на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Інтеграція сучасного освітнього простору, інтенсифікація міжкультурних зв'язків спричиняють зміну світоглядних цінностей професійної (професійно-технічної) освіти, де виникає потреба забезпечення конкурентоспроможності української системи підготовки висококваліфікованих робітників на європейському ринку освітніх послуг. Досягнення бажаної конкурентоспроможності вітчизняної системи професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) на світовому ринку освітніх послуг, де наші випускники були б не підсобниками, а висококваліфікованими робітниками в галузі будівництва, вимагають зіставлення із зарубіжними (зокрема німецькими) стандартами й моделями підготовки, орієнтації на прогресивні освітні тенденції демократичних та економічно розвинених держав. Пошук нових шляхів удосконалення П(ПТ)О України, підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників спонукає до виокремлення конструктивних ідей світового досвіду, впровадження інноваційних ідей у національний освітній простір.

У роботі Пилявець М. С. доводить, що у теоретичній та практичній підготовці кваліфікованих робітників ФРН накопичено вагомий досвід організації освітнього процесу відповідно до ціннісних пріоритетів, традицій, історичного, культурного та економічного розвитку цієї країни. Підготовка фахівців будівельного профілю у ФРН є якісною, високоефективною завдяки професійній спрямованості змісту навчання, науково обґрунтованому поєднанню теоретичної та практичної підготовки, гнучкості форм організації навчання, постійному оновленню навчально-матеріальної бази, безперервному вдосконаленню форм і методів організації освітньої діяльності, стандартизації підготовки з відповідних професій, досконалості програм соціального партнерства освіти та підприємництва.

Дисертаційна робота Пилявець М. С. виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки та професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (номер держреєстрації 011U001620). Тема роботи затверджена

рішенням вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №14 від 27.04.2016 р.) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі педагогіки і психології Національної академії педагогічних наук України (протокол №6 від 26.11.2019 р.).

2. Найбільш суттєві наукові результати, нові факти, що містяться в дисертації. Дисертаційна робота Пилявець М. С. є комплексним порівняльно-педагогічним дослідженням, у якому на міждисциплінарному рівні *вперше визначено* теоретичні засади та принципи професійної підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині, крізь призму порівняльного аналізу розвитку професійної освіти в Україні, на основі співпраці з зарубіжними партнерами; *науково обгрунтовано* особливості підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині (описано особливості функціонування центрів, підходи до створення освітніх програм, партнерські зв'язки, специфіка фінансування, законодавче підґрунтя діяльності таких центрів, особливості організації навчально-методичної роботи (застосування дидактичних методів) організація практичної підготовки учнів (дуальна система навчання); *здійснено* порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю ФРН та України; *удосконалено* знання про зміст, форми та методи професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю Німеччини та України; *уточнено сутність* деяких основних понять – «дуальна система освіти», «соціальне партнерство», «інноваційна модель розвитку закладів професійно-технічної освіти», «модульне навчання»; *подальшого розвитку* набули теорія і практика професійної освіти: особливості формування та функціонування законодавчої діяльності та її значення для розвитку професійної освіти як відкритої системи; розроблення ефективних методів організації професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю.

3. Ступінь обгрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та публікацій Пилявець М. С. є підставою для висновку про наукову обгрунтованість й достовірність викладених результатів. Ґрунтовне вивчення джерельної бази дали змогу дисертантці об'єктивно висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми, зокрема: вивчити теоретичні засади проблеми розвитку професійної освіти у ФРН; здійснити ретроспективний та порівняльний аналіз розвитку (П(ПТ)О у ФРН та Україні, визначити її сучасні тенденції; схарактеризувати систему підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю ФРН та України, визначити загальні та специфічні тенденції їхнього розвитку; означити перспективи розвитку системи (П(ПТ)О України в контексті євроінтеграційних процесів на основі творчого використання прогресивних ідей досвіду Німеччини.

Викладений у вступі науковий апарат дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми, його алгоритм, інструментарій, способи інтерпретації одержаних результатів.

Вибір методів дослідження зумовлено визначеною метою і є адекватним 4 завданням, які розв'язує авторка. Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації забезпечені методологічною обґрунтованістю вихідних положень; аналізом значного обсягу науково-педагогічних джерел, документів, аналітично-статистичних досліджень, нормативно-правової бази, відкритих даних щодо підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю ФРН, позитивними результатами впровадження матеріалів дисертації.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Наукові здобутки Пилявець М. С. складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень проблем порівняльної професійної педагогіки, теорії і методики професійної освіти. Результати дослідження впроваджено в освітній процес ДНЗ «Вище професійне училище №7 м. Вінниці», Вище художнє професійно-технічне училище №5 м. Вінниці, у роботу Департаменту освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації, Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Теоретичні положення та обґрунтовані рекомендації щодо використання прогресивних ідей досвіду ФРН можуть слугувати науковою основою у процесі модернізації системи (П(ПТ)О України, для розроблення концептуальних та нормативних документів із проблем підготовки високкваліфікованих робітників будівельного профілю. Основні положення, теоретичні висновки, джерельну базу дослідження було залучено для вдосконалення професійної практичної підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю, для розвитку соціального партнерства в ЗП(ПТ)О України та впровадження дуальної системи освіти. Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі розробки державних стандартів з відповідних робітничих професій, освітніх програм і навчальних планів підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю на різних рівнях; у процесі викладання освітніх дисциплін з професійної підготовки, в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників у напрямі розширення співпраці з зарубіжними партнерами.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечуються логічною структурою роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту праці відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення, а також унаочнюють таблиці, схеми і додатки.

У першому розділі «Підготовка фахівців будівельного профілю як сучасна науково-педагогічна проблема» розглянуто напрями сучасної

порівняльної педагогіки, окреслено інноваційні, та порівняльно-типологічні особливості професійної освіти у провідних країнах світу; досліджено основні етапи розвитку та функціонування професійної освіти у ФРН та в Україні; здійснено порівняльний аналіз проблем розвитку професійної освіти Німеччини та України в ХХ столітті та проаналізовано законодавче підґрунтя в системі професійної освіти обох країн з метою окреслення шляхів можливої співпраці й соціального партнерства в царині реформування професійної освіти.

Проведений аналіз історичних, соціальних, культурних і педагогічних передумов і чинників дозволив дисертантці визначити етапи розвитку професійної освіти Німеччини та окреслити відповідні ключові зміни в системі функціонування підготовки кваліфікованих робітників: I етап – до 1969 р.; II етап – до 1999 р.; III етап – з 2000 р., що ознаменувався підписанням Болонської декларації. У розвитку систем професійної підготовки робітничих кадрів в Україні дисертанткою визначено шість періодів. Дисертантка робить висновок, що ураховуючи німецький досвід, заслуговують запозичення окремі елементи професійної підготовки за зразком дуальної системи освіти, оскільки в Україні такий досвід майже відсутній. Зокрема, серед основних тенденцій, ефективно в Україні створити дієву систему професійної орієнтації і професійного відбору абітурієнтів, яка сприятиме визначенню якісного потенціалу в здобутті відповідної професії; розробка й упровадження механізмів соціального захисту учнівської молоді у процесі їх професійної підготовки на виробництві, тощо.

У другому розділі «Організаційні та дидактичні засади підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині» - визначено основні характеристики організаційно-педагогічних умов функціонування соціального партнерства у професійній освіті ФРН; окреслено основні напрями розвитку та формування змісту професійно-технічної освіти в Німеччині; визначено особливості дуальної системи освіти та її вплив на динаміку розвитку професійної підготовки кваліфікованих робітників; з'ясовано особливості педагогічної діяльності викладачів і майстрів виробничого навчання в реалізації освітнього процесу для підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю Німеччини.

Заслуговує на увагу обґрунтована система підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю ФРН, що ґрунтується на широкому використанні соціального партнерства та ефективному застосуванні дуальної системи освіти. Підготовка кваліфікованих робітників будівельного профілю здійснюється за участю підприємств і навчально-практичних (технологічних) центрів. Слушною є думка автора, щодо запровадження в Україні належного рівня партнерської співпраці між закладами професійної (професійно-технічної) освіти і підприємствами, на базі яких здійснюється практична підготовка учнів; укладання навчальних угод між учнями та підприємствами, на яких вони проходять практику та на яких, відповідно до угоди, будуть працевлаштовані та оптимальне поєднання теоретичного й практичного компонентів професійної підготовки здобувачів освіти (шляхом збільшення навантаження професійно-практичної підготовки), впровадження у процесі професійної підготовки учнів суб'єкт-суб'єктної взаємодії приведе до

підвищення якості підготовки висококваліфікованих робітників та створить відповідні соціально-педагогічні умови для реалізації освітнього процесу в професійній підготовці.

У розділі також досліджено основні напрями модернізації професійної освіти ФРН щодо підготовки кваліфікованих працівників та встановлено, що вони пов'язані з тими змінами, що відбувалися під час реформування системи професійної освіти загалом: обґрунтована та дієва законодавча база; належні соціально-педагогічні умови (сучасна навчально-матеріальна база, кваліфіковані педагогічні працівники, незалежне та об'єктивне оцінювання), які реалізуються завдяки застосуванню системи дуальної освіти, налагодженому соціальному партнерству та здійсненню ефективної профорієнтації сучасної молоді. На схвалення заслуговує система профорієнтаційної роботи серед учнівської молоді у ФРН, особливості підходу щодо вибору майбутньої професії, визначення життєвих позицій та професійної спрямованості.

У третьому розділі «Використання ідей німецького досвіду підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю в системі професійної (професійно-технічної) освіти України» дисертанткою представлено порівняльну характеристику особливостей розвитку П(ПТ)О України та ФРН, окреслено основні напрями вдосконалення підготовки кваліфікованих робітників, особливостей організації навчально-виробничого процесу в Україні з огляду на досвід зарубіжних партнерів; досліджено сучасні форми та методи організації освітнього процесу в ЗП(ПТ)О в професійно-теоретичній, професійно-практичній і загальноосвітній підготовці висококваліфікованих робітників будівельного профілю; окреслено основні напрями удосконалення системи професійної підготовки в контексті розвитку соціального партнерства.

Безперечну наукову і практичну цінність мають окреслені авторкою основні шляхи модернізації П(ПТ)О підготовки висококваліфікованих робітників будівельного профілю, а саме: комплексна та системна робота з підвищення якості П(ПТ)О у напрямі підготовки висококваліфікованих робітників будівельного профілю; забезпечення можливостей для всіх здобувачів освіти рівного доступу до освітнього процесу та його безперервності з використанням дистанційного навчання; систематичне оновлення комплексно-методичного забезпечення з певної професії; розробка та забезпечення реалізації якісного, комплексного та незалежного моніторингу рівня навчальних досягнень учнів та їхнього оцінювання, рівня сформованості компетентностей, працевлаштування тощо; виконання системного аналізу реальних результатів і соціальних ефектів освіти; розробка механізмів розвитку єдиної концепції педагогічної освіти, котра б готувала педагогів професійної освіти нової генерації – орієнтованих на досягнення високих освітніх результатів; забезпечення підтримки інновацій та налагодження обміну передовими практичними методами у педагогіці та у виробничій сфері; розробка дієвих механізмів стимулювання підприємств різної форми власності до співпраці та більш активної участі у підготовці робітничих кадрів у ЗП(ПТ)О та фактичного перетворення закладу на співтовариство, відкрите для соціуму та учасників освітнього процесу; зростання рівня фінансової забезпеченості.

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, вважаємо виокремити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. У розділі 1 потребують глибшої інтерпретації та аргументації теоретичні засади проблеми дослідження, зокрема теорії, принципи, підходи, які покладено в основу підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині.

2. Підкреслюючи ґрунтовність та аргументованість одержаних результатів зауважимо, що доцільно було б розробити модель підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Німеччині (п. 2.1), що розкрило б розуміння системності феномену у досліджуваній країні. Вважаємо також доречним розроблення аналогічної моделі в Україні (як зазначено дисертанткою на с.155 про порівняння моделей підготовки).

3. Оскільки засоби ІКТ є тими чинниками, що створюють необхідні передумови для інноваційного розвитку П(ПТ)О на сучасному етапі, бажано було б детальніше розкрити особливості застосування інформаційних технологій у процесі підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю в ФРН.

4. Позитивно оцінюючи здійснений у п. 3.2. порівняльний аналіз підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю Німеччини та ЗПТО України, вважаємо, що авторці варто було б чітко обґрунтувати критерії порівняння і розробити порівняльну таблицю.

5. Об'єктивний аналіз зарубіжного досвіду передбачає розкриття як перспективних ідей, так і викликів / проблем / недоліків, що характеризують цей досвід. Це убезпечує країну, в якій пропонується імплементація зарубіжних надбань, від можливих негативних наслідків. Такий аспект посилив би цінність проведеного дослідження.

6. Аналізуючи та презентуючи статистичну інформацію щодо розвитку професійної освіти та підготовки кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю в Україні дисертантка оперує даними 2010-2018 рр., окрема інформація вже втратила свою актуальність і потребує оновлення.

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено в таких публікаціях: 8 статей у фахових виданнях (в тому числі 2 зарубіжних видання та 6 таких, що входять до міжнародних наукометричних баз та 1 стаття в журналі, що індексується в міжнародній наукометричній базі Web of Science); 6 статей у Віснику професійно-технічної освіти Вінниччини / збірник науково-методичних праць; 2 публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

10. Висновок

Дослідження Пилявець М. С. «Підготовка кваліфікованих робітників у центрах будівельного профілю у Федеративній Республіці Німеччина», є завершеною самостійною науковою працею, яка містить нові науково обгрунтовані результати в галузі теорії і методики професійної освіти, порівняльної професійної педагогіки і за актуальністю, змістом, обсягом, науковою новизною, обгрунтованістю наукових положень, достовірністю, практичним значенням, якістю оформлення та повнотою викладу відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), що дає підстави для присудження Пилявець Марині Степанівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іншомовної освіти
та міжкультурної комунікації

Хмельницького національного університету

Наталя БІДЮК

Підпис Бідюк Н. М. засвідчую:
проректор з наукової роботи ХНУ

Олег СИНЮК